

Nun
1.
2.
3.
4.
5.
6.
7.
8.
9.
10.
11.
12.
13.
14.
15.
16.
17.
18.
19.
20.
21.
22.
23.
24.
25.
26.
27.

38
FETIALIS
GERMANICUS

Dissertatione Juris Publici

Bono cum DEO

Fasces Literarios Tenente

SERENISSIMO PRINCIPE AC DOMINO,
DOMINO

LUDOVICO,
Duce Wirtembergiæ & Tecciæ, Co-
mite Montisbelgardi, Dynasta in
Heidenheim, &c.

RECTORE ACADEMIÆ MAGNIFICENTISSIMO,
PRÆSIDE

JOANNE ULRICO PREGIZERO,
U. J. D. Politic. Histor. & Eloq. P. P.

Præceptore meo summè colendo.

IN ILLUSTRICOLLEGIO

Publico Eruditorum Examini

ad disputandum propositus,

Ad diem Augusti

à

GEORGIO FRIDERICO de BLUDOWSKY,
Eq. Siles.

TUBINGÆ,

Typis JOHANN-HENRICI REISI,

Anno Academiae Secundo Jubilæo

MDC LXXVII.

GERMANICUS

Die Kunst der Buchdruckerei

von Johann Friedrich Schlegel

Leipzig, bey C. Neumann, Neuberger Buchhändler, 1802.

Preis 1 Rthlr. 12 Gr.

Verlag des Verlegers

Neumann, Neuberger Buchhändler

Die Kunst der Buchdruckerei

von Johann Friedrich Schlegel

Leipzig, bey C. Neumann, Neuberger Buchhändler, 1802.

Preis 1 Rthlr. 12 Gr.

Verlag des Verlegers

Neumann, Neuberger Buchhändler

Die Kunst der Buchdruckerei

von Johann Friedrich Schlegel

Leipzig, bey C. Neumann, Neuberger Buchhändler, 1802.

Preis 1 Rthlr. 12 Gr.

Verlag des Verlegers

Neumann, Neuberger Buchhändler

Georgio Petrovich de Blonovskij

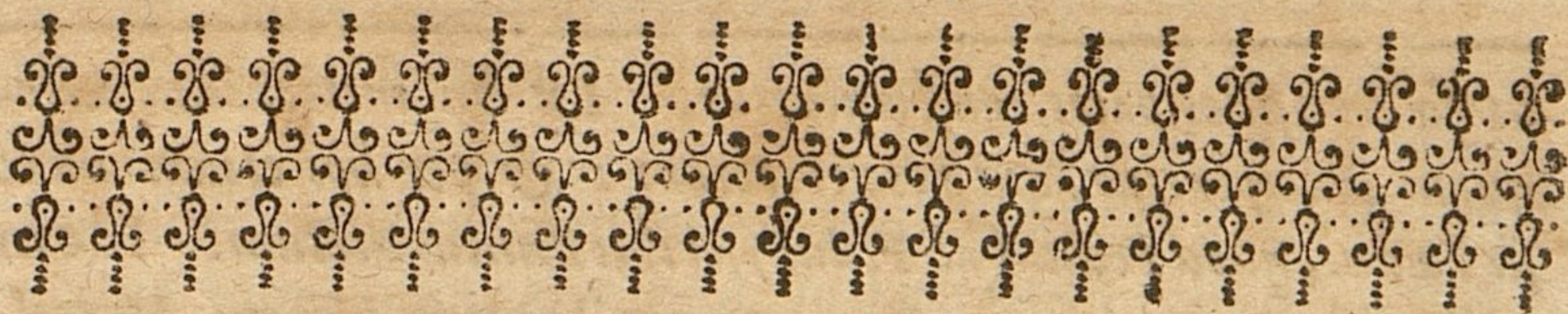
Leipzig, bey C. Neumann, Neuberger Buchhändler, 1802.

Preis 1 Rthlr. 12 Gr.

Verlag des Verlegers

Neumann, Neuberger Buchhändler

FETIALIS GERMANICUS.

I.

Descriptionem & Titulum huic Dissertationi Roma Vetus, materiam Germania, & Naturæ quoque ac Gentium Jura dederunt. *Fetiales* apud Romanos erant Sacerdotes, qui belli & pacis disciplinam tenuerunt, dicti à *feriendo*, juxta *Festum*. Apud hos enim, ut inquit ille, *belli pacisque faciendæ jus est*. Antonius Augustinus in notis ad *Festum*, voc. *Fædus*, animadvertit, *Feciales* dici in veteribus monumentis; (vid. Gruter. Inscript. Rom. p. CCCLX. 3. & p. MCVII. 4. quanquam & apud eundem p. CCCCLVII. 2. & apud Ald. Manutium in Orthographia secundum Græcam consuetudinem librorum, & lapides legatur *Fetialis*) & à Græcis *Dionysio*, & *Plutarcho* ita appellari à *feta* fortassè cæsa: In fœderibus enim quæ etiam per *Feciales* addito Patre Patrato apud Romanos peragebantur, veteres porcam cædebant, ut videre est apud *Livium lib. 1. Varronem lib. 2. de Re Rust. cap. 4. Virgilium lib. 8. Æneid. ibi:*

Et cæsa jungebant fœdera porca.

Festum l. c. Quintilianum lib. 8. cap. 3. Varronis quoque tum ad intellectum hujus vocis (de cujus etymologia jam cum Criticis non disputamus, vid. Vossius in Etymol. L. L. h. v.) tum ipsius rei, egregia sunt loca lib. 4. de LL. ibi: Fetiales, quod fidei publicæ inter populos præerant: nam per hos fiebat ut justum conciperetur bellum, & inde desitum; &

A

ut fœ-

ut fœdere fides pacis constitueretur. Ex his mittebant, antequam conciperetur, qui res repeterent: & per hos etiam nunc fit Fœdus, quod Fedus (al. Fidus) scribit Ennius dictum. Idem alibi lib. 2. de vita pop. Rom. quem locum Nonius Marcellus citat. Itaque bella & tarde & nulla licentia suscipiebant, quod bellum nullum, nisi pium putabant geri oportere, & prius quàm indicerent bellum ius, à quibus injurias factas sciebant, fetiales legatos res repetitum mittebant quatuor, quos Oratores vocabant. Et lib. 3. de vita pop. Rom. Si cuius legati violati essent, qui id fecissent, quamvis nobiles essent, ut dederentur civitati, statuerunt, fetialesque viginti, qui de his rebus cognoscerent, judicarent, & statuerent, & constituerent. Plura de Fetialibus vid. apud Dionysium Halicarn. lib. 2. Antiqu. Rom. Livium lib. 1. cap. 24. ubi de fœdere inter Romanos & Albanos per Fetialem M. Valerium icto. lib. 4. cap. 30. lib. 7. cap. 32. lib. 8. cap. 22. lib. 9. cap. 45. ubi de Fetialibus ad res repetendas mittendis. Belli indicendi ritum per eosdem Fetiales apud Romanos discas ex eodem Livio lib. 1. cap. 32. fœdera feriendi apud eundem lib. 30. cap. 43. & alios. Polybium lib. 13. Gellium lib. 16. cap. 4. Alex. de Alexandro Gen. dier. lib. 1. cap. 26. & lib. 5. cap. 3. Briffon, de Formul. lib. 4. p. 341. & seqq. Alb. Gentil, lib. 1. Legat. c. 11.

II.

Fetialium usus, priusquam hoc nomen in Latium introductum, antiquissimus est, & cum ipso statim bello, ut primum hoc Gentium jure regi cœptum, introductus, eidem coævus est, tum apud Chaldæos, Hebræos, Ægyptios, Persas, Græcos, tum apud alias, etiam Barbaras Gentes, quarum nomina recensere longum. Modus saltem & Solennitas, seu, ut loqui amant, cæremonia, in unaquaque Republica pro instituti ratione varia-

variavit. vid. Seldenus *de Jure Nat. & Gent. lib. 6. cap. 13.* Romani, quòd deliberatio de pace & bello non vulgarem sapientiam requirat, eam ob rem Jus Fetiale, & Fetiales Sacerdotes constituerunt: diciturque Jus illud, quo Legati ad res repetendas uterentur, ab Aequicolis Romam transtulisse Ancus Martius apud Livium *lib. 1.* Dionysius Halic. autem *lib. 1.* Numam dicit primum Authorem Fetialium apud Romanos. vid. Rosinus *in Antiqu. Rom. lib. 3. cap. 31.* & ibi Demster. idemque *lib. 10. cap. 1.* De Fetialibus quoque notanda lex illa apud Ciceronem: *Fœderum, pacis, belli, induciarum Oratores Fetiales Judices duo sunt, bellaque disceptant.* Est & alius locus egregius apud eundem Ciceronem qui huc pertinet *lib. 1. Offic. Ac belli quidem æquitas sanctissime feciali Populi Romani jure præscripta est, ex quo intelligi potest, nullum bellum esse justum nisi quod & rebus repetitis geratur, & denuntiatus antea sit.*

III.

Quantus autem Majoribus nostris, priscis illis Germanis, fuerit belli amor, quantum armorum studium, facilè ex Historia, Taciti præsertim de Moribus Germanorum, Julii Cæsaris, & aliorum constat, adeò, ut in universum æstimanti, omnis Germanorum vita nil nisi militia quondam fuerit. At in tanto armorum bellorumque studio ac dignitate, quàm exigua ipsis, penèque nulla fuerit, ut hominibus barbaris (quis hoc negaverit?) omnium que rerum ignaris, disciplina militaris, passim innuunt rerum authores, *Fl. Vegetius, Seneca, Frontinus, Tacitus*, quorum testimonia collegit Philippus Cluverius *in Germania antiqua lib. 1. cap. 43.* ubi ipse addit, Germanos nostros vi omnia, iracundia atque impetu, sine certis imperiis, sine ducibus, antiquissimis

temporibus egisse; donec crebris jam inde ab Augusti
 Cæsaris tēporibus adversus Romanos bellis aliquid di-
 sciplinæ tandem addidicerum. Et quis dubitet tunc cū
 disciplina etiam plus juris in arma Germanorum, etiam
 circa Fetiales, transisse; cū antea facilè quævis res
 vel levissima in Causam belli illis sufficere potuerit:
 adeò ut ratio ferè non sit cur de Justitia bellorum quæ
 Germani antiquissimis illis temporibus gesserunt, ma-
 gnificè in universum sentire possimus, nisi si bellum sibi
 illatum propulsaverunt, aut exortam Tyrannidem ex-
 tinxerunt. Faciunt huc illa Taciti *de Moribus Germano-
 rum* verba: *Nec arare terram, aut expectare annum, tam fa-
 cilè persuaseris quàm vocare hostes, & vulnera mereri. Pigrum
 quinimò & iners videtur, sudore acquirere, quod possis sanguinè
 parare; item alia ejusdem: Si Civitas longa pace & otio
 torpeat, plerique nobilium adolescentium petunt ultrò eas natio-
 nes, quæ tum bellum aliquod gerunt. Quia & ingrata genti
 quies, & facilius inter ancipitia clarescunt, magnumque comi-
 tatum non nisi vi belloque tueantur.* vid. Cluver. *l. c. cap.*
46. ubi quo more ac ritu, quâ item auctoritate, bella
 deinceps apud Germanos decreta fuerint, quique iis
 Duces præpositi, ostendit. Et quidem cū idem *l. c.*
cap. 37. & seqq. probasset, tria fuisse apud Germanos o-
 lim Rerum publicarum genera, unum Democraticum,
 alterum Monarchicum, tertium ex utroque mixtum;
 ex his, Monarchis, sive Regibus libera atque absoluta
 potestate imperitantibus, pro sua libidine atque aucto-
 ritate quodvis bellum instituere atque decernere lici-
 tum fuisse, certum esse inquit: At in mixtis ex Monar-
 chia, ac Democratia Rebus publicis, in quibus tamen
 plebis regimen prævaluit. Regem unâ cum Proce-
 ribus bellum decrevisse, quod postea populus probavit;
 Ducem

Ducem verò ejus ipsum Regem fuisse: In puris Demo-
 cratiis, de bellis, tanquam de rebus majoribus, omnes,
 hoc est universam plebem consultasse, ita tamen, ut,
 dicente Tacito de moribus German. ea quoque, quorum pe-
 nes plebem arbitrium est, apud Principes pertractentur, vel ut
 Magnific. Dn. Mauritius in Dissert. de Imperij Recessibus th.
 1. ex Hug. Grotij correctione legit, pertractentur. Ubino-
 tat Cluverius per Principes intelligi Magistratus, Proce-
 res, seu Primores, pagorum vicorumque Rectores ac
 Judices, in iis scilicet Civitatibus Democraticis, quæ si-
 ne Principatu fuerunt, penes quos Concilium sive Con-
 ventum indicendi fuit auctoritas. Quòd si verò Civi-
 tas Democratica Principem haberet (quem Regem vul-
 gò appellabant Romani) in hujus fuisse potestate Conci-
 lium imperare: Cæterum ut omnibus rebus agendis,
 ita belli Consultationibus sortes atque auspicia præ-
 missas, quæ si adnuerent, tunc demum de bello in Con-
 cilio publico decretum fuisse, hunc in modum, ut Ta-
 citus scribit: *Mox Rex vel Princeps, prout aetas cuique, prout
 nobilitas, prout decus bellorum, prout facundia erat, audiebantur,*
*(de bello suscipiendo differentes) auctoritate suaden-
 di magis quàm jubendi potestate. Si displicuit sententia, fremi-
 tu aspernabantur: Sin placuit, frameas concutiebant, honoratissimum
 quippe assensus genus erat, armis laudare.* Hæc de mo-
 do decernendi bellum apud priscos Germanos Cluverius
loc. cit. ubi plura de Germanorum Ducibus, rituque eos
 deligendi, itemque Officio, & auctoritate eorundem, ac
 Ordinum Ducum, Magistratumque & Judicum mi-
 litarium tractat.

IV.

De Bello itaque & Pace Germani olim in Comitibus
 deliberabant: vid. Hincmar. *Epist. 3. cap. 30.* & utrius-

que suscipiendi, gerendi ac finiendi potestas non com-
petebat nisi Majestatem in Republ. habenti; conveni-
enter juri Divino, & Naturæ, & Gentium, ipsique rectæ
rationi, & Philosophiæ: vid. Gerhard. *de Magist. Polit.* §
368. & seqq. Grot. *de J. B. & P. l. 1. c. 3.* Bœcl. *in Instit. l. 2.*
c. 7. & *Dissert. Polit. IV.* Habuisse autem potestatem illam
antiquissimos *Francorum* Reges, natura regni dicitur, &
Historia testatur. vid. Carol. Molinæus *de Monarchia*
Francorum. Solebant quidem illi ipsi de bello quoque
deliberare in Comitibus, uti de *Chilperico*, & *Pipino* *Anna-*
les Franc. Regino *l. 2.* Gregor. *Turonens. l. 6. hist. Franc.*
c. 9. Lehmann. *in Chron. Spirensi l. 2. c. 39.* testantur: At,
uti non omnia Comitibus, ita nec ista derogabant aliquid
Majestati Imperantium, quoniam Procures Regni illis
aderant tantum consilio & suasionem, non imperio. De
Carolo Magno, qui longe lateque Imperium Francicum,
per Germaniam extendit, & tot potentissima bella gef-
sit, res satis clara est, quod solus omne arbitrium belli
& Pacis in Imperio Romano, & Francico Regno, cui Ger-
mania tunc subdita, habuerit. Illius quoque est prisca
illa & melior militaris disciplina, quam in Germaniam
introduxit, & severius exercuit: cujus leges quasdam
recenset Goldastus *Tom. 1. Constit. Imperial. p. 147.* qui &
tom. 3. alias Constitutiones Carolinas militares refert, de
quarum tamen authentica fide jam non disputamus.
Legimus quidem apud auctores supra citatos, nec non
apud Pithocum *in Annal.* quod *Carolus Magnus* de bello
contra Saxones & Bavaros egerit in Comitibus Wor-
mariensibus, & de bello contra Longobardos in Synodo
Genuensi; quale etiam de utroque *Ludovico* Caroli fi-
lio, & nepote, ex *Annal. Fuldensib.* citat. Lehmann. *l.*
c. 5. Sed nec ista Comitibus Majestati horum aliquid detra-
hebant.

hebant, vid Hippol. à Lapid. *part. 1. cap. 4. Sect. 1.* Man-
sitq; adeo jus belli in Familia *Caroli Magni* ejusque in Im-
perio Romano, & Germaniæ Regno Successoribus diu
liberum, & absolutum.

V.

Erat quidem & ante Imperium Francorum inter
priscos Germanos *Ducum* nomen cognitum in bello, sed
non cum summo Imperio, uti hodie, verum militari
tantum officio: Et Franci deinceps devicta Alemannia,
& Germania. *Duces* Provinciis imponebant, sed tanquam
Præsides administrandæ potissimum militiæ, quo-
rum potestas alia non erat, quam Magistratus. *Vadia-*
nus ita de his, in opere *de Colleg. Monaster. Germania fol. 3.*
Illa etate & Duces & Comites non sui juris, sed Regum & Impera-
torum Officarii, & velut ministri erant. *Bodin. l. 3. de Rep. c. 5.*
inquit: In Francico Imperio Duces, Comites, Marchiones & qui
arces Provinciarum habent à Principe, jurisdictionem & Impe-
rium olim habuere precarium, nihil suum. Pertinent huc
verba *B. Rhenani l. 2. rerum Germ.* ubi inter alia ita in-
quit: *Nec tantam habebat potestatem Dux, quantam hodie vi-*
demus: Si quidem persæpe se tantum Duces militum nominabant,
quemadmodum in vetustissimo diplomate apud Divum Ludegari-
um Lucernatem scriptum est: Ego Withardus & fra-
ter meus Rupertus Dux militum Regis Ludo-
vici. Fuit autem is Rupertus Alemannia Dux, sive Suevia.
vid *Lehmann. in Chronice Spirensi l. 2. c. 16.* cujus verba
l. c. ex cap. 42. ubi agit *Von der Fränckischen König*
und Kayser Jurisdiction, Macht / Gewalt und Herr-
schaft über den weltlichen Stand der Fürsten und Stän-
de / juvat apponere, quæ hæc sunt: Wann auff gemels
ner Reichsversammlung wider einen oder andern Feind
des

des Reichs Krieg beschlossen / ist der Feind disseits Rhein
gewesen / so haben die Fürsten oder Grafen in jedem Gau
mit ihren Unterthanen / Adels Personen / und freyen Bür-
gern nach gewisser Anzahl ein halb Jahr zu Feld sich mit
aller Nothdurfft außstaffieren und fortziehen müssen / da-
von sie nichts als Leibs Schwachheit entschuldigen könn-
nen. Hat sich der Feind jenseyt Rheins befunden / so sind
die Grafen derselben Ort mit ihrem untergebenen Volck
den Krieg zu verrichten / verbunden gewesen / welchem ge-
meiniglich die König persönlich beygewohnet / oder nach
Beschaffenheit ihre Söhne / oder einen Fürsten an ihre
statt verordnet / davon zu lesen Capit. l. 3. c. 73. & seq l. 4. c.
70. Addit. l. 4. n. 43. und andere Ort mehr. vid. id. Leh-
mann. l. c. c. 43. ubi agit von der Teutschen Kriegsmas-
nier / & cap. 44. n. 6. ubi agit von dem Herbann / quatenus
& vocationem ad exercitum, & exactionem militarem
notat. Successu tamen temporis postquam Duces isti
facti sunt perpetui & hæreditarii, his, & aliis ex causis
crevit valde illorum potestas, donec in Imperii Societa-
tem à Regibus, & Imperatoribus Germanis fuerunt as-
sumti: quorum hijam sine illorum consensu & aucto-
ritate, nihil quod ad bellum, nihil quod aliàs ad Rem-
publicam pertinebat, solebant agere, adeo ut *Duces* illi
Ordines, seu ut vocant *Status Imperij* sint facti, cum aliis,
quorum nomina & potestas nota. vid. Lehmann. *loc. cit.*
l. 4. c. 1. Magnif. Dn. Myler. ab Ehrenbach in *Archolog.*
Ordinum Imperial. Debent quidem *Duces* & *Ordines* illi
multam quoque incrementorum suorum partem, post
extinctam Carolingorum potentiam ac familiam, pri-
mis in Germania Saxonis Imperatoribus: Hos tamen
adhuc satis absoluto Imperio belli pacisque negotiis
præfuisse constat. Certe *Henricus Auceps Imp.* utrumq;
Reipl.

Reipubl. tempus solus ordinavit, & legibus ac armis bene firmavit: Id quod de *Otonibus* quoque dicendum. Post horum tempora, Cæsarum potestas in sacris prin o per Pontifices Romanos imminui cœpta: sed & deinceps paulatim alia Majestatis jura, & inter hæc belli ac pacis potestas non ita in eorundem arbitrio, ut antea, manserunt, præsertim postquam ab *Henrici V.* temporibus Germanorum Procerum suffragiis eligi Cæsares cœperunt, & certis legibus circumscriptam Imperii potestatem adepti sunt, adscitis quoque in Imperii societatem ipsis Principibus, & cæteris Proceribus ac Ordinibus Germaniæ. Sanè *Henricus IV Imp.* jam suo ævo ad Saxonum Legatos apud Lambertum ita inquit: *Se nec eis, nec cuiquam justam satisfactionem de culpa proponenti, veniam negaturum, de tanto autem, deque atroci negotio precipitanter sententiam ferre nec velle nec debere, donec Principes Regni in unum convenirent, in quorum communem ignominiam læsa Regiæ Majestatis injuria redundaret, & quorum tam virtute bellum transigendum, quam consilio pax reparanda esset.* Ipse Cæsar quoque *Henricus V.* in Edicto de vindicandis injuriis in Cæsaream Majestatem illatis ad Principes Imperii, quod refert Goldastus in *Constit. Imper.* Tom. 1. p. 248. ita inquit inter alia: *Cum in sumpta regni dignitate vestris paruerim præceptis, ausus est quispiam impune in publicam contumeliam regnum & nos armis vexare. Quia igitur contra tam superbos hostes R. P. viribus utendum est, expeditionem vobis & rogando precipimus, & precipiendo rogamus: cujus collectioni tempus ad Calendas Julias, locum *Wirtzburgensem* urbem præfinimus. vid. *Mut. l. 16. p. 128.* Fuerat autem ista ætate per bella civilia, præsertim illud Saxonicum, valde corrupta disciplina armorum. Quare *Fridericus I. Imp.* qui magnum honorem Principibus & Ordinibus Imperii*

B

habuit,

habuit, & sine horum consensu bellum haud gessit (teste Ottone Frising. *l. 2. de gest. Frid. I. Imp. c. 30.* Godefri- do Monacho, apud Freher. *tom. 1. p. 243.*) leges castren- ses tulit apud Brixiam in Conventu Principum Imperij anno Domini 1159. vid. Goldast. *l. c. p. 268.* qui ejusdem Imperatoris mandata & rescripta, de Expeditione Ita- lica adversus Papæ Fautores Imperio Teutonico rebel- lantes, nec non Filii ejusdem *Henrici VI. Imp.* Edictum de indicendis militiae sacrae Privilegiis, recenset. Plu- ra exempla, *Philippi II.* scilicet, *Ottonis IV. & Ludovici Ba- vari,* aliorumque Imperatorum, qui bella non nisi cum consensu Statuum Imperii gesserunt, vid. collecta apud Limneum *ad Capitulat. Caroli V. Artic. XI. p. 184. 185.*

VI.

Demum sub Carolo IV. adhuc magis limitata fuit Cæsarum potestas; id quod ex Imperii lege, quæ *Aurea Bulla* nomine celebratur, constat. Igitur post Ca- rolum IV. illos in Germania jus belli solos haud ha- buisse, leges & praxis Imperii docent. Patet hoc, ut de aliis taceamus, ex bello quod *Fridericus III. Imp.* contra *Carolum Audacem Ducem Burgundia* gessit anno 1474. Ne- que *Maximilianus I. Imp.* hoc jus pro suo arbitrio, utcun- que voluit, sed tantum in Comitibus exercere potuit. vid. *Handhabung des Friedens zu Worms 1495. tit. die Kön. May.* Debuit autem huic Imp. Germania novam eamque meliorem militiae rationem & ordinem, quæ ad summas ejus laudes quoque pertinet. Illius est non una & melior Reformatio Pacis profanae, quam Pater *Frideri- cus* in Imperio constituerat: Illius est formula illa Arti- culorum militariū præscripta Anno Domini 1508, quam deinde reformavit *Maximilianus II. Imp.* Anno 1570. *zu Speyr, in der Reuter- und Fuß-Knecht Bestallung.* Illius est

est ingens illa & gravissima consultatio de expeditione in Turcas suscipienda per Universitatem Christianorum, proposita & delibera a in Comitibus Augustanis anno 1518, relata à Goldasto Tom. 2. Constit. Imperial. p. 127. in qua etiam multa sunt quæ ad omnem reliquam rationem belli pertinent. Jam cum Maximiliani I. Nepos Carolus V. summis Germaniæ fascibus admoventur, inter Electi Romanorum Regis & Imperatoris pacta sive Articulos obligationis præstandæ Principibus Electoribus (Capitulationem vocant) juramento promisit: cum vicinis aliisque Regibus pacem & amicitiam colere, neque pro rebus Imperij, nisi de Ordinum omnium, præcipue Septemvirorum, voluntate bellum suscipere ullum: intra vel extra fines Imperii peregrinum quoque militem nullum in Germania adducere, nisi consentientibus illis. Quod si autem bello petatur ipse, vel Imperium, liceat uti quibuscunque præsidis. vid. Artic. XI. Capitulat. Caroli V. & ibi Limnæus. R. A. zu Speyr anno 1544 §. so achten Wir. R. A. zu Augspurg anno 1551. §. So haben Wir uns. Idem continetur quoque in Capitulatione Ferdinandi I. Imp. Artic. X. Maximiliani II. Artic. VII. (sub quo vid. R. A. zu Regenspurg 1567 §. So hetten Wir.) Rudolphi Artic. X. Mattheæ Artic. XI. Ferdinandi II. Artic. IX. Ferdinandi III. Artic. XI. & XII. & ibi Limneus. Accedit his instrumentum Pacis Cæsareo Suecicum, Artic. VIII. §. Gaudeant &c. quo bellum non nisi de Comitiali, liberoque omnium Imperii Statuum suffragio & consensu posthac decernendū admittitur. Consentit Capitulatio Ferdinandi IV. Artic. XI. & Capitulatio Leopoldi I. Artic. XIII. in quibus aliquid prioribus additum constat: quid scil. liceat Cæsari & Electoribus solis, in subitis: in quo casu, quāquam Capitulationes à prima ad ultimam prorsus consentiant, tamen cum ista res cæteris Statibus suspecta fieri

cœpisset, in Conventu Monasteriensi & Osnabrugensi mota est Controversia, atque hoc inter ea capita agitatum est, quæ in Capitulationem perpetuam deberent inseri, ut notavit Bœclerus in *Notitia S. R. Imperij, lib. 6 cap. 1. p. 58.* ubi etiam monet, alteram à prioribus quæstionem esse, quid liceat Imperatori soli defensivè, si Imperium bello petatur? Allegat Bœclerus ad hanc quæstionem Lampadium de *Republ. Romano Germ. part. 3 cap. 10. S. 17.* ubi asseritur, expedire arma suo arbitrato Imperatorem, si Imperium bello petatur. Consentunt hanc in rem Capitulationes ante allegatæ locis citatis, ubi hæc in fine adduntur: **Wo wir aber von des Reichs wegen/ oder das Heil. Reich angegriffen/ und bekriegeret würden/ alsdann mögen wir uns dagegen aller Hilff gebrauchen.** Capitul. *Caroli V. Artic. xi. & reliquæ loc. cit.* Idem jus Lampadius quoque adscribit Statibus Imperii, si subito hostium incursum è vestigio Cæsaris copia haberi non possit, per Recessum Imperii de Anno 1555. ibi: **Und sollen in oberzehlten Fällen/ nemlich/ da eins / oder dreyer / und auch fünffer Kreyß Hülff/ vermög dieser Ordnung/ in Anzug/ und ins Feld gestellt / der selbigen Kreyß Obersten/ und zugeordnete/ die Kreyß. Manjesiät oder in deren Abwesen auß dem Reich/ uns/ ihres Vorhabens/ und was sie darzu verursacht/ in Schrifften unverzüglich/ und in Unterthänigkeit der Sachen wissens zu haben/ verständigen/ und vergewissigen/ und nicht desto weniger mit der für genommenen Gegenwehr dieser Ordnung gemäß fürsichreiten.** Convent. *Ordinatio Camerae part. 2.* Et huc pertinent etiam verba Lampadii *l. c. cap. 20. S. 6.* *Vim verò illatam propellere, & vi contrariâ persequi amissa, cuique Statuum integrum est, non in continenti solum, sed cum primùm copius amicisque collectis facultas præbebitur.* Consentit passim Gailius.

US.

us de Pace publica. Quin imò ipsæ adeo Constitutiones Imperii Ordinibus injungunt, ut ita quisque in Regione sua sese instruat, quò adversus violentiam improvisam tutus sit, & aliis subsidio esse possit, juxta dict. Recess. Imp. de Anno 1555. §. Nach dem aber. Quid autem, si res moram patiatur, & tractum temporis desideret? si non tam de vi illata vel ingruente repellenda, quàm de rebus repetendis, & injuriis vindicandis agatur, quantam hic Principes ac Ordines Imperii potestatem habeant vid. apud Ludolphum Hugonem, de Statu Region. German. cap. 3. §. 8. Cùm itaque jus Belli indicendi ab Imperio pendeat, illud Inter-Regni spatio apud Imperium quoque residet, sed per Vicarios imp. administratur, ex generali illa Regula: *Vicarios omnino omnia peragere posse, quæ ipsemet Imperator, nisi quid specialiter ipsis reperiat prohibita.* Inter-Regni autem tempore bellum quidem non temerè movendum, motum verò, Statutumque consensu decretum, non deserendum est, donec denuò summam communibus armis manum Cæsar admoverit. Aliàs autem pacis negotia & curam potius, quàm belli potestatem, Vicariis Aurea Bulla commisit, ut observat Gustmeierus in *Fecial. German. lib. 1. cap. 8. num 3.*

VII.

Penes quem itaq; sit jus belli in Imperio Germaniæ, olim & nunc, satis ex antecedentibus constare putamus. Priusquam autem jus illud armis in hostes bello vindicativo exerceatur ab iis penes quos est hujus rei potestas, ab antiquo etiam in Imperio hoc usus est Fecialium, qui mittuntur ut res repetant jure Gentium. Valet enim inter Germanos quoque, & valere debet illud Ciceronis *l. 1. Offic.* quo, cum duo genera decertandi pon-

nuntur, unum per disceptationem, alterum per vim, illudque proprium hominis, hoc belluarum dicitur, confugiendum esse ad posterius, si uti non licet superiore, gravissimus Author monet. Sic enim demum justum bellum dicitur, non cum altero res nostras & jura rapiente, ac lædente, arma statim capiuntur. Quoties enim iudicio quispiam se sistit, arma sistenda sunt: & nefas bellum sumere, tanquam in injuriam, in eum, qui jure agere & satisfacere paratus est, ut apud Thucydem *lib. 1.* ipse Rex *Archidamus* fatetur. At si abnuic quis, & res retinet, quid est, quod contra vim sine vi fieri possit? & tunc, ut ex *Livio Lib. 9.* *Lipius* monet *Lib. 4. Civil. Doctr. cap. 4.* illud valet: *justum bellum quibus necessarium, & pia arma, quibus nulla nisi in armis relinquitur spes.* Secus, bellum non bellum, & latrocinium magis ac prædatio. vid. *l. 118. ff. de V. S. l. 24. de capt. & postlim. revers.* Loqui autem hæcenus nos de illo bello, in quo causa belli est vindicatoria, non ubi defensoria, patet ex prioribus. Nam in Bello, ut vocant, Defensivo, Clarigatione, & Fetialibus haud opus: tale enim bellum in quo hostis primum nos armis laceffivit, per jus naturæ sine ulla indicatione vel clarigatione geri potest, vid. *Magerus de Advocata armata cap. XI. p. 258. num. 263.* Clarigare autem olim dicebantur Fetiales, cum res repetitum mittebantur, nempe quia clara hoc facerent voce. Formula Clarigationis apud Romanos habetur in *Livio lib. 1. cap. 32.* ad quem locum extat *Dissertatio Christiani Barnekovii Eq. Dani, sub Bæclero habita, de Clarigatione.* Videatur de illa quoque accuratè scribens *Briffonius in Formulis lib. IV;* & *Vossius in Etymol. LL.* ubi plura de hac voce, nec non *Becht de Secur. p. 779.* ubi de Clarigationis modo & ritu agit.

VIII.

Fetialis itaque est Legatus Bellicus, qui ad bellum denunciandum destinatus. Hoc munus apud Romanos olim è Fetialibus obibat solus Pater patratus, quem Fetialis verbena caput & frontem cingens, indicendi belli Principem faciebat, ut explicat Gellius *lib. 10. cap. 4.* Alex. ab Alexandro, *s. 3. Gentilis de Legato l. 11.* Hodie Bellum indicere solent *Heroldi* (dicti quasi *Ehrenhold* / quòd virtutem & honestatem quærant, ac servant) & Præcones publici, de quorum, & Fetialium differentia vid. Waremund. ab Ehrenberg *de Fœderibus 1. 3. 18.* Bocerius *de jure belli cap. 7. lib. 1.* Cæterum ut olim Legatis varia tanquam solennia adjungebantur, ut, verbenæ, gramen, sagmina, filices, filum lanæ, sacra stola, caduceus, ramus olivæ, velamenta, & infinita alia, de quorum significatione vid. Bortius *de Legationibus thes. 18:* Sic hodie Heroldis paludamenta distincta, & signata illius Principis insignibus, à quo mittuntur, & cæteris patrius amictus loco solenniorum, quem retinere, & apud exteros ferre debent. De Legatis ad inimicos & bella, vid. plura apud Marselaer *de Legato lib. 2. Dissert. 19. & 21.* Itaque cum sub his Legatis Fetiales contineantur, (sunt enim Legati, dicente Cicerone *in Vatin. ad fin.* nuncii pacis & belli, curatores, interpretes, bellici consilii auditores, ministri muneris Provincialis) facile apparet quis jus Fetialium mittendorum inter Germanos in Imperio habeat. Probamus hic sententiam Lampadii *de Republ. Romano-Germanica part. 3. cap. 20.* ubi cum præmisisset, nec fœdera ici, nec indici, nec iterum coire concordia, nec ulla Reipublicæ cum exteris negotia expediri posse sine interventu Legatorum, concludit, jus mittendi Legatos nomine

Im.

Imperii competere omninò Cæsari (quod contra Hip-
 polit. à Lapide *part. 1. cap. 14. sect. 2.* notandum) nisi per
 illos Legatos agat de re non in sua solius potestate po-
 sita, sed Ordinibus communi, & definienda Comitiam-
 liter, qualis est illa de qua impræsentiaram loquimur.
 Verba Lampadii sunt hæc: *Ex quo intelligitur, ius jus Le-
 gationis competere, quibus de Republica cum exteris agere fas est:
 is enim Legationis finis Legatorum jura determinat. Cæsari igi-
 tur Imperij nomine mittendi Legati jus convenit, nisi de fæde-
 ribus, aut omninò de bello quid innovet: quorsum enim hic per-
 tineret Legatos mittere quibus non possit agendi potestatem com-
 mittere: Didicimus autem, pacisci cum exteris de rebus Imperij,
 aut bellum movere, non solius Cæsarei esse arbitrij. Idem igi-
 tur de Fetialibus quod de Legatis dicendum, quos pro-
 priè loquendo, non mittunt nisi qui Majestatem ha-
 bent ad illos, qui Majestate quoque gaudent. vid. Ar-
 niseus de Jur. Majest. l. 2. c. 5. n. 12. & seq.*

I X.

Mittuntur ergo Fetiales in Imperio nostro ab Im-
 peratore & Principibus ac Statibus reliquis Imperii,
 qui cum Imperatore in Imperii communionem ad-
 mittuntur Majestatem quoque participant. Et pro-
 priè mittuntur Fetiales ad Exteros, non ad cives: quip-
 pe cum quibus bellum (cujus gratia sunt Fetiales) jure
 Gentium non est, sed civilis dissensio, quæ non armis
 sed legibus, & Imperio, cum quo non est Fetialis,
 componenda. Et hæc quidem in re ut bellis civi-
 libus obviam eatur, optimè jam ab antiquis tempori-
 bus securitati & saluti Germaniæ consultum est ab ipso
 Carolo Magno, in *Recisso* sive *Capitulari Comitiorum Genera-
 lium, Anno Domini 788.* habitorum, cap. XXIII. quod de
 his, qui pretium pro fida recipere, & justitiam facere nolunt,
 in-

inscribitur: verba legis hæc sunt: *Si quis pro faida pretium recipere non vult, tunc ad nos sit transmissus, & nos eum dirigamus, ubi damnum minimè facere possit. Simili modo & qui pro faida precium solvere noluerit, nec justitiam exinde facere in tali loco eum mittere volumus, ut per eum majus damnum non crescat.* Idem continetur in ejusdem Caroli Capitulari de anno Christi 781. cap. VII. Post *Caroli Magni* tempora autem sæpius Germania ipsa sibi bella indixit, quorum memoria utinam etiam nostris temporibus non adeo esset vicina. Ad ista autem avertenda, si forsan inter Imperatorem & Status Imperii, aut hos invicem, lites oriantur & dissidia, legibus Imperii nefas est hostilia moliri, aut coactis copiis cuiquam bellum vel denunciare, vel facere. vid. *Reformatio Friderici Imperatoris* Francofurti Anno 1442. in princip. & §. 1. *Der Königliche Land-Fried zu Worms* Anno 1495. *Handhabung des Friedens/Rechtens/und der Ordnung zu Worms* Anno 1495. auffgericht. *Erklärung des Land-Friedens zu Augspurg* Anno 1500. auffgericht. *Capitulatio Caroli V. Imper. Artic. 21. ibi:* Wir sollen und wollen auch die Churfürsten/Fürsten/Prælaten/Graven/Herren/und andere Stände des Reichs/selbst nicht vergewältigen/solches auch nicht schaffen/noch andern zuthun verhängen/sondern wo wir/oder jemand anders/zu ihnen allen/oder einem insonderheit zusprechen hätten/oder einige Forderung fürnehmen/dieselben samt und besonder/Auftruh/Boytracht/und andern Unrath im Heiligen Reich zu verhüten/auch Fried und Einigkeit zuerhalten/zur Verhör/und gebührlischen Rechten stellen und kommen lassen/und mit nichten gestatten/in deren oder andern Sachen/darinn sie ordentlich recht leiden mögen/und des urbätig seyn/mit Raub/Nahme/Brand/Fehden/Krieg/oder ander Gestalt zu bes
 E schäd

schädigen/ anzugreifen/ oder zu überfallen. vid. ibid. Li-
 mnens in annot. Item Römischer Kayserl. Majestät und
 des Heiligen Reichs Land. Fried auff dem Reichs. Tag zu
 Augspurg declarirt/ erneuert/ auffgericht/ und beschloffen
 im Jahr 1548. §. Als weiland Kayser Maximilian unser
 lieber Anherz/ & tit. von Mandaten des Cammer. Gerichts
 wider die Frides. Brecher/ & cæteris. Ordinatio Came-
 ræ part. 2. tit. 9. §. Und ob sich zutriege. R. A. Zu Aug-
 spurg de Anno 1555. ibi: Wir verpflichten und verbinden
 uns zu allen Theilen/ daß die Kayserl. Majestät/ Wir/
 und kein Stand den andern mit was gesuchten Schein das
 geschehen möcht/ mit der That/ oder sonst einiger gestalt
 heimlich oder öffentlich/ durch uns selbst oder andere von
 unsertwegen beschweren/ überziehen/ vergewaltigen/ bekrie-
 gen/ triegen/ beleidigen/ oder betrüben sollen/ oder wollen/
 und so auch einig Theil oder Stand/ wider solchen auffge-
 richten Frieden den andern (als doch nicht seyn soll) sezt
 oder künfftiglich mit thätlicher Handlung/ die geschehe heim-
 lich oder öffentlich/ vergewaltigen oder beträngen würde/
 daß die Kayserl. Majestät/ Wir und sie/ auch unser/ und
 ihre Nachkommen und Erben/ alsdann nicht allein dem
 Vergewaltiger/ oder so thätliche Handlung fürgenommen/
 oder fürnehme/ keinen Rath/ Hülff oder Beystand leisten/
 sondern auch den andern Theil oder Stand so wider diesen
 Frieden vergewaltiget/ überzogen/ oder bekrieget würde/
 wider den Vergewaltiger/ oder der sich thätlicher Handlung
 unternimt/ Hülff und Beystand leisten wollen und sollen/
 alles getreulich und ungefährlich. Idem sancitur in Ca-
 pitulatione Ferdinandi I. Artic. 20. Maximiliani II. Artic.
 10. Rudolphi II. Artic. 22. Matthia. Artic. 26. Ferdinandi II. Ar-
 tic. 25. Et huc etiam multa ac magna sui parte tendit
 Instrumentum Pacis Cæsareo-Gallicæ & Suecicæ, tum
 aliis

aliis in locis, tum in S. Veruntamen in neutro horum modorum: ibi: Et nulli omnino Statuum Imperij liceat, jus suum vi vel armis persequi, sed si quid controversia, sive jam exortum sit, sive posthac incidit, unusquisque jure experiatur secus faciens reus sit fractae pacis. Consentit Capitulatio Ferdinandi III. Artic. 29. ubi etiam hoc prioribus additur: **Mit Durchzügen / Einquartierungen** (in novissima Capitulatione etiam hoc adjectum: **neuerlichen Exactionen / und Anlagen**) ohne höchste unumbgängliche Noth / und alsdann auch anderst nicht / als mit Vorbewußt der **Craiß-Obristen / und deren Nach- und Zugeordneten / wie auch der Craiß-Stände / die damit betroffen werden / zu beschweren / oder anderer gestalt beschädigen / anzugreifen / oder zu überfallen.** vid. ibid. Limn. in annotat. Addatur R. A. de Anno 1641. S. **Setzen** solchem nach / ordnen und gebieten. Capitulatio Ferdinandi IV. Artic. 12. Leopoldi I. Artic. 15. ubi inter alia additur: **Dieselbe sollen Wir samt und sonders Aufruhr / Zwitteracht und andere Unthat im Heiligen Reich zu verhüten / auch Fried und Einigkeit zu erhalten / vor die ordentliche Gerichte / nach Aufweisung / des Reichs Abschieden / Kammer- Gerichts- Executions- Ordnung / und neulich zu Münster / und Snabruckh aufgerichteten Frieden-Schluß / auch zu Nürnberg darauff erfolgten Edicten / zu Verhör und gebührlichen Rechten stellen und kommen lassen.** Consentit R. A. de Anno 1654. S. 178. Nach dem aber auch 17. & S. 193. ibi: **Wir setzen und ordnen auch / das kein Stand gegen den andern / oder dessen Land und Leut / oder auch gegen seine einige Unterthanen und Burger / in Religion- Sachen wider den Frieden-Schluß / mit Gewalt und eigenmächtiger Regierung das geringste nicht alteriren oder vornehmen / sondern ein jeder das jenige / was er vermeint / das ihm gebühre / mit**

behörigen Weg Rechtens suchen/ und denen/ so darwider beschwert würden/ auff begehren Mandata inhibitoria gehöriger Orten ertheilet/ und vollzogen werden sollen.

X.

Judiciorum autem, quorum in his Constitutionibus mentio fit, & quæ bello præferuntur, ut in illis res agatur, diversis temporibus diversa fuit ratio: quam omnem hic ostendere, nec temporis, nec instituti ratio permittit. videatur, qui accuratissimè de his egit per seriem diversorum seculorum Conringius, *de Germanici Imperij Judiciis*, & Gryphander, *de Weichbildis Saxonis*. Illam autem rem Judicariam in Germania, præter Romanorum Pontificum, pleraque Imperii jura invadentium, insolentiam, longo tempore turbabat manuarii juris licentia, quæ ex discordia Germanorum Principum nata, vi & armis definiebat, quæ legibus terminari debuissent; donec huic malo particularia primum judicia per modum Confœderationis inter vicinos, & eadem pericula metuentes, deinde Pacis publicæ Sanctio opposita fuerunt. In Judiciis quoque illis antiquis successu temporum pleraque mutata fuerunt; præsertim post Constitutionem Aureæ Bullæ, (vid. Sev. de Monzamb. *de Statu Imp. Germ.* cap. V. §. 15.) quæ Principibus Electoribus maxime favit, & Comiti Palatino Rheni S. R. Imperii Archidapifero, & Electori Principi singulare jus concessit, seu confirmavit, quod continetur *Tit. V. in fin.* de quo videri possunt Freherus *in Originibus Palatinis. part. 1. cap. 16.* & idem ad Petr. de Andlo *l. 2. cap. 10.* Limneus *J. P. 3. 9. §. 3. observ. 1. & seq.* Rümelin. *ad A. B. l. c.* & ibi *Addit.* Magnif. Dn. Myleri ab Ehrenbach/ cum cæteris Commentatoribus, & Scriptoribus Juris Publici citatis à Bœclero *in Notitia S. R. l. VI.*

l. VI. cap. IX. p. 188. Interim quod idem quoque Bœclerus l. c. lib. IV. c. 1. p. 56. monet, Cæsar lege publica, & Constitutione vom Regiment zu Worms de anno 1521. habet potestatem cognoscendi & sententiam ferendi in Sachen/ Fürstenthumb/ Herzogthumb/ Graffschafften &c. belangend/ so vom Reich zu Lehen rühren/ so einem Theil gänzlich und endlich abgespröchen werden sollen. vid. Linnæus J. P. 2. 9. 32. &c. cum Additionibus. Communia autem toti Imperio Judicia hodie sunt Camera Imperialis, quæ Spiræ, & Aulicum Imperatoris Consilium: de quorum Auctore, & origine, constitutione, legibus publicis, Jurisdictione, loco, personis, processu, causis, commodis, & aliis quæ huc pertinent, plura videnda in Ordinationibus horum Judiciorum, & reliquis Imperii Sanctionibus, Capitulationibus, Recessibus in primis, & Instrumento Pacis Monasteriensi, ac Osnabrugensi, ipsaque Praxi, & usu, nec non Scriptoribus Juris publici, qui huc pertinent. Quanta autem Rothwilenensis Judicii à *Conrado Suevo Imp.* Anno 1146. instituti auctoritas & jurisdictione sit, ipsa Ordinatio illius à *Maximiliano II. Imperatore* reformata, & in hanc probatissima Commentatio *Pauli Matthia Wehneri*, & ejusdem Observationes Practicæ, cum aliis Juris Publici peritorum Scriptis, suppeditant. Quod si ipsis Ordinibus Imperii inter se lis sit, plerique eorum in prima (ut vocant) instantia, adeunt Arbitros, sive Austregas, in causis quæ ad hos pertinent. De quorum Origine, item divisione, omnique jure, ac jurisdictione, & quæ huc pertinent, peculiare in hoc argumento libelli, & Scriptores, qui à Bœclero in *Notit. S. R. Imperii lib. XIII. cap. V.* citantur, adiri debent. De aliis Judiciis pactitiis, & arbitrariis, alioque nomine celebri-

C 3

bus

bus in Germania, utpote von dem Fürsten-Recht / dem Land-Gericht in Schwaben / in Thüringen / & de Judicio Westphalico, videri possunt Constitutiones & Scriptores, quos idem recenset *l. c. cap. VI.* Inprimis de Judicio quod vocatur das Fürsten-Recht / cui locus in Sachen so eines Fürsten Leib / Ehr / und Lehenschafft betreffen / videnda est Constitutio Electorum & Principum Basileæ cum Imperatore Sigismundo facta apud Lundorpium in *Act. publ. tom. 2. lib. 1. tract. 2.* Adde Hippol. à Lapide *part. 1. cap. 4. Sect. 1. p. 103. & seqq.* De Judicio quoque & Judice Principum & Statuum Imperii gravissimè scripsit Dn. Mylerus ab Ehrenbach / in *Tract. de Principibus & Statibus Imperij Rom. German. part. 1. cap. 20.* Benè etiam de hac materia meruit Ludolphus Hugo *de Statu Regionum Germania cap. 3. §. 35. & seqq.*

XI.

Sic itaque civilis dissensio in Germania legibus, non armis, est componenda: secus si fiat, frangitur pax publica, & illius reatus ac pœna præsto est. Possunt tamen Imperator & Status Imperii jurium ac obedientiæ in subditos possessionem, absque fractæ pacis periculo, armata manu tueri, & vi interversam, convenienti occasione repetere, uti liquido argumento ostenditur in *Ordinat. Camerali part. 2. tit. 9. §. So jemandes hohen oder nidern Weltlichen Stands* &c. vid. Gail. *de Pace Publ. 2. num. 20.* Lampadius *part. 3. cap. 20. §. 5.* Si quæ etiam sententia contra aliquem, in summis illis, quæ ante diximus, Imperii Judici s, lata fuerit, & condemnatus ei stare tergiversetur, omnesque minas, ac pœnas contemnere pergat, ille banno, sive proscriptione afficitur, ac vi armata in ordinem redigitur. Et quidem si alicui Ordinum Imperii subjectus sit, executio eidem

eidem mandatur, cui damnatus subest. Si damnatus
 autem ex Ordinum numero fuerit, executio mandatur
 Præfecto Circuli, cujus membrum iste damnatus est.
 Si Circulus unus parum sit validus cogendo damna-
 to, duobus aut tribus ea res injungitur, ut verba ha-
 bent Severini de Monzambano l. c. §. 22. ubi in fine
 quoque addit, rarius contingere ejusmodi executio-
 nes (quanquam illarum non desint Exempla) & magis
 esse ex commodo Germaniæ, Ordinumque libertate,
 ut tanti momenti lites Arbitrorum interventu compo-
 nantur. Si quæ autem contingunt executiones sen-
 tentiæ in prosriptos, illæ fieri debent ex legibus Im-
 perii receptis, uti quidam Ordinum Imperii mone-
 bant, dum Capitulatio *Leopoldi I. Augustissimi Caesaris*
Frankofurti concipiebatur. Leges autem illæ Imperii
 hodie habentur, in der Erklärung des Land-Friedens zu
 Augspurg Anno 1500. Tit. von der Pœn der Oberfähren
 dieser Ordnung/ und Abschieds. In Capitulatione *Caroli*
V. Artic. 22. ubi vid. *Limneus. Land-Fried zu Worms*
 Anno 1521. Tit. die Pœn aller Friedbrecher R. A. zu Spere
 de Anno 1542. §. Würde sich aber 10. Kayserlichen Land-
 Frieden de anno 1548 Tit. die Pœn der Friedbrecher R.
 A. zu Augspurg. §. 60. So sind Wir 10. Part. 2. *Ordinat.*
Camer. tit. 9. ante cit. Capit. Ferdinandi I. Artic. 21. R. A. zu
Augspurg/ de Anno 1559. §. Damit dann hinfüro 10. Ca-
pitulat. Maximiliani II. Artic. 11. Abschied des Deputa-
tions-Tag zu Worms Anno 1564. §. Und damit diesen 10.
R. A. zu Augspurg Anno 1566. §. Demnach im 64. Jahre
10. & §. Das sie auch. R. A. zu Erfurt de Anno 1567. in
princ. Capitulat. Rudolphi II. Artic. 23. Matthie Artic. 27.
Ferdinandi II. Artic. 26. Ferdinandi III. Artic. 30. ubi no-
 vum, & maxime emphaticum additamentum habe-
 tur

tur, præscitum, consilium, & Consensum Electorum requirens, ut proscriptio valida esse possit: vid. ibid. Limneus. In Comitibus pacis Monasteriensibus & Osna-brugensibus scimus deliberatum fuisse, de modo & ordine in declarando uno vel altero Statu in bannum Imperii, præter eum, qui alias in Constitutionibus Imperii descriptus est, tenendo, sed quoniam tunc ea res expediri nequiverat, rejecta fuit in proxima Imperii Comitibus, ubi de illa ex communi Statuum consensu agatur, & statuatur, uti constat ex Instrumento Pacis Cæsareo-Gallicæ, & Suevicæ, §. *Habeantur autem Comitibus*. Ipsa quoque Capitulatio *Ferdinandi IV.* cujus Articulus 27. convenit cum præcitato Articulo 30. Capitulationis *Ferdinandi III.* ad eadem Comitibus hoc punctum refert. Sed mansit hoc punctum tunc etiam indecisum, neque in Comitibus Imperii Anno 1654. de hoc aliquid statutum fuit. Et in Capitulatione Invictissimi Cæsaris *Leopoldi I.* Artic. 28. (qui quoad reliqua conformis est cum Articulo 27. Capitulationis *Ferdinandi IV.*) tractatio hujus capitis dilata est in proxima Imperii Comitibus, quæ adhuc hodie Ratisbonæ aguntur.

XII.

Et hæc ita secundum leges Imperii obtinent, ac obtinere debent in civili dissensione. Quod si autem cum Exteris contentio sit, est ea, ut distinguit Lampadius *l. c. cap. 20. §. 7.* aut de rebus ad Territorium Imperii pertinentibus, aut de alienis: Illic, servandus etiam est ille ordo & processus, de quo ante, priusquam ad arma eatur, quia res in judicio disceptari, & Jurisdictio Imperii definiri potest: Hanc si adversa pars petulanter contemnat, & respuat, tunc bello locus. Itaque, si bellum contra Exteros propulsetur, in promptu est

est decisio de Fetialibus, ea sc. quæ de bello defensivo supra pro ara: Si verò inferenda vis est, (cum scil. res neq; per Arbitros componi prius potuit) ea ipsa prius per Fetiales, aut Clarigationem denuncianda est, secundum supra tradita. Extat hanc in rem *Friderici I. Imp. Mandatum Diffidatorium ad Saladinum*, pro restitutione terræ Sanctæ, quod habetur apud Goldastum Tom. 2. Constit. Imp. p. 362. his inter alia verbis: *Nunc verò quia Terram Sanctam profanasti, cui aeterni Regis imperamus imperio: in tanti sceleris presumptuosam & plectibilem ac ausibilem audaciam debita animadversione decernere, Imperialis officij sollicitudo nos admonet. Quamobrem nisi occupatam terram Judææ, Samariæ, & Palestinorum ante omnia restituas, adjuncta satisfactione Sacris Constitutionibus, pro tam nefariis excessibus taxata, ne minime legitimam videamur quarere bellum, à capite Kalendarum Novembrium, anno Incarnationis Dominice millesimo centesimo octogesimo octavo, revoluti anni spatio, terminum tibi præfigimus ad experiendam belli fortunam in campo Tanneos in virtute vivifica Crucis, & in nomine veri Joseph: Plura exempla & formulæ ejusmodi literarum, quæ aliàs dicuntur Manifesta, item Absage, Brieff, videri passim possunt apud Compilatores Actorum Publicorum. De Manifestis vid. Barnekow in Dissertatione supra laudata, ubi & in fine capitis primi notat Differentiam inter Clarigationem, & Belli denunciationem, quòd nempe Clarigatio conjunctam semper habeat rerum raptarum repetitionem, & justam ob illatam injuriam vindicationem, quapropter Grotius de I. B. & P. l. 3. c. 3. §. 7. Conditionatam appellet Denuntiationem, quæ cum rerum repetitione conjungitur; Belli verò indictio non item. Sæpe enim bellum nulla justa extante ratione, nec vindicandæ injuriæ causa, sed cupidine proferendi Imperii aut di-*

D

gnum

gnum ob præmium indici. Hippolithus à Lapide *l. c. cap. 9. Sect. 1. p. 131.* notavit Imperatoris quidem, tanquam Summi Principis & Capitis, nomine Bellum in Germania proponi, decerni, indici, ipsam verò decernendi vim penes Ordines consistere. Ipse autem infra dignitatem Imperatoris, & animo in hunc non benè affecto *l. c. cap. 12. Sect. 1. p. 250.* videtur scribere, indictionem illam per se magni momenti non esse, cum indicens operam tantum suam adhibeat, quam formet & informet consensus Procerum Imperii. Cæterum quod Imperatorem attinet, de eo constat, quòd ratione Regnorum ac Provinciarum, quas suo jure, non Imperii beneficio possidet, liberior sit, nec ita legibus Imperii teneatur, quoad bella indicenda & gerenda, ita tamen ne his etiam eò progrediatur, ut Imperium deserere, vel in casum una & periculum bellumque trahere videatur, ut loquitur Gustmeierus. Ad libertatem quoque Principum & Statuum Imperii pertinet, quod illi exteris Regibus & Principibus possint operam suam militando addicere: de qua vid. *X. A. zu Speyr de Anno 1570. §. Denselben/ ibi: Wie es im Heiligen Reich Teutscher Nation von Alters her ein löbliche Gestalt Teutscher Freyheit ist / umb Ehr und Ruhm mit Ritterlichen Thaten/ frembden Potentaten zu dienen/ doch ohne Beleidigung des Vatterlands/ und dessen Angehörigen.* Contra Imperium autem qui militat, ipso facto proscriptus censetur, feudique jure cadit, quod ab Imperio ea lege possidet, ne contra illud eo utatur. vid. *Ordinat. Camer. part. 2. tit. 9. Gustmeier in Fetial. Germ. lib. 1. cap. 8. n. 3.* De illa Principum ac Statuum Imperii militandi libertate ab antiquo usitata vid. *Magnif. Dn. Mylerus dict. tract. part. 1. cap. 16.* à cujus Viri indefesso labore &

summis

summis in hæc studia Juris publici meritis, exspectamus integrum opus & tractatum de hac ipsa insigni materia jamdum conscriptum.

XIII.

Quantam autem armorum licentiam Proceres Germaniæ olim adversus externos habuerint, præter historiæ fidem, ex ipsis domesticis dissidiis colligit Ludolphus Hugo *de Statu Region. German. cap. 3. § 9.* Si enim civem Imperii injuriæ prætextu armis adoriri impunè fuit, quid non erga externos licuisse credamus, inquit ille *loc. cit.* Quam frequentes autem in hac gente olim inter cives Diffidationes fuerint, ex Historia item constat. Hinc cum illæ diu in totum abrogari non possent, certis saltem limitibus coarctatæ fuerunt, & ipsis Imperii Constitutionibus permixtæ, ex certis quibusdam causis, & si prius per tres dies naturales ante invasionem loco commodo intimatæ fuerint, sicut ex Constitutione *Friderici I. Imperatoris* apparet promulgata Noribergæ Anno 1187. ut & *Philippi II.* de Anno 1201. quæ Guidonis Papæ notis distincta habetur apud Goldastum *Tom. 3. Constit. Imp. p. 367.* & tota relata ac approbata est à *Carolo IV. Imp.* in Aurea Bulla cap. xvii. Imò Diffidationes adhuc concessit Constitutio *Friderici III.* Anno 1442. Francofurti edita. Postea autem cum melius constitui cœpisset Respublica in Germania, Diffidationes ejusmodi, ut variis bellis, rapinis & conspirationibus ansam præbentes, pacemque Reipublicæ turbantes, omnino sublatae prohibitæque sunt à *Maximiliano I. Imp.* per Constitutionem Pacis publicæ, perpetua lege sancitæ & stabilitæ, qua nihil unquam salubrius contingere potuisset. Et in hanc quoque rem institutum ab eodem gloriosissimo Imperatore fuit Ca-

merale Judicium, utque vis inesset legi, & refractarii in ordinem cogerentur, res bellica per Circulos ordinata: quod institutum Anno 1512. coeptum, Anno 1522. perfectum est. vid. *Der Königliche Land-Fried zu Worms Anno 1495. Erklärung des Land-Friedens zu Nürnberg Anno 1522.* Gail. *de pace publ.* Carpzov. *ad L. Regiam cap. 3. Sect. 4.* Buxtorffius, Arumæus, Rummelinus, & ibi Magnif. Dn. Mylerus ab *Ehrenbach*/ Limneus, nec non Dietericus ad Auream Bullam *cap. cit.* quorum hic in nostram sententiam notavit, jus diffidandi seu clari-gandi tantum inter eos locum habere, qui non recognoscunt superiorem: Superiorem autem recognoscen-tes, si injustè lædantur, jus & judicem habere, & sibi ipsis jus dicere non debere. Unde si hodie alter alterum diffidaret, reum fieri fractæ pacis, vid. *Kaiserlicher Land-Fried zu Augspurg Anno 1548.* simul & manu militari perducem Circuli cohiberi, *R. A. de Anno 1555. §. Und damit istgesetz /* & decerni contra talem in Camera processus; imò privatum, etiam qui literas Diffidatorias scripsit, puniri gladio: Paria in hanc rem tradit Dn. Mylerus *loc. cit.* ad Rummelinum, ubi etiam ad *thes. 3 part. 2. Dissert. 6.* addit, ne quidem hodie Imperii Statibus ex causa denegatæ justitiæ permissas esse Diffidationes in Imperio, cum illis hoc in casu liceat adire Cameram Imperialem, aut Imperatoris Judicium Au-licum.

XIV.

Quod si autem Status aliquis Imperii extraneo bel-lum inferre velit, ut promiscua armorum licentia co-erceatur, omnis potestas belli contra quemcunque, &, sive ab Imperatore, sive ab Ordinibus Imperii movere-tur, ab ipso Imperatore *Maximiliano I.* & Ordinibus Im-perii

perii, annuis quæ tunc instituta Comitibus adscripta fuit. vid. *Handhabung des Land-Friedens zu Worms Anno 1495. tit. Die Königl. Majestät soll keinen Krieg anfangen.* Deinde cum annuorum Comitiorum loco Senatus quidam perpetuus *Regimenti* nomine in Germania constitueretur, etiam belli pacisque potestas ad hunc translata est. vid. *Ordnung des Regiments Anno 1500. tit. Wie alle Sachen bey dem König vor des Reichs Regiment gehandelt werden sollen.* Scilicet, ut Ludolphus Hugo *loc. cit.* scribit, animadverti tunc coepit, quanti universæ Reipublicæ intersit, ne bellum, ex quo non tantum belligerantis ditio, sed vicinia etiam, totumque adeo Imperium in periculum venit, temerè à quopiam excitetur. Illa autem Maximiliani lex accuratè semper servari non potuit, ex causis, de quibus Hugo *loc. cit.* monet, & ob quas, pro rerum, statu singuli Ordines Imperii, quibus statuerunt rationibus, sibi quandoque prospexerunt. Licet autem ipsis hoc non aliter quam cum aliquo consensu & scitu Imperatoris: nisi quæstio sit de suborto periculo inopinato ac subito, vel agatur de defensione licita, aut de auxiliis aliis Statibus ferendis confestim. In Recessu quoque Imperii de Anno 1564. §. *Nach dem 2c.* statutum est, ut nemo suis alienisve ditionibus militem conscribat, nisi consensu & voluntate Circuli illius Ducis, cui de ea re significandum, & idoneè cavendum. vid. Hugo *loc. cit.* §. *II.* Dietericus *ad A. B. cap. cit.* cum quo etiam facit Carpzov. *l. c. cap. 4. sect. 1.* Quod si autem aliter in Imperio à quopiam arma suscipiantur, is etsi feliciter & cum magna victoria bellum gessisset, in crimen fractæ pacis publicæ incidit, & contra eundem in Camera Imperiali, vel Aula Cæsaris, mandata Avocatoria, *eine Abforderung* de-

cernuntur, sub pœna banni, ac publicationis bonorum, ut milites dimittat; quæ plerumque per Fetialem, *ei-
nen Kayserlichen Herold* / vel per nuncium Cameralem insinuantur, ut tradit Dn. Mylerus *de Principib. & Stat. Imperii part. 2. cap. 81.* adde Reinking. *de R. S. & E. lib. 2. class. 3. cap. 1.* Becht. *de Securit. th. 114. & seqq.* Hermes *in fascise. Jur. Publ. cap. 11. n. 132.* ubi tamen jus belli indicendi non rectè inter Regale Speciale reservatum Imperatori refert cum Matthia Stephani *l. 2. de Jurisdic. part. 1. cap. 1. membr. 2. n. 10.* Cluten *Sylloger. quotid. th. 21.* Engelbrecht *de jurisdic. Imp. thes. 66.* & Coler. *de Jure Imp. Germ. th. 28.*

XV.

Decreto ita bello, & Fetialibus ad hoc constitutis, fruuntur hi quoque Legatorum jure secundum Sacra legationis, & fas Gentium, ac jus Fetiale. Quod autem admissionem Fetialium attinet, quanquam violari illi ut Legati nequeant, & securitate gaudere debeant, rejici tamen ab illis quibus Bellum indicunt, possunt, & interdum solent. Sic *Franciscus I.* Galliarum Rex, ne quid indignum se audiret, Fetialem *Caroli V. Imp.* ante Palatium Regium repulit. Et ipse *Carolus V. Imp.* Gallia, Venetorum, Florentinorumque Legatos bellum denunciaturus, deduci jussit in locum, qui à suo comitatu abesset 30. milliaribus. vid. *Gustmeieri Fecial. German. cap. VIII. p. 306.* Et contingit hoc etiam interdum in aliis Legatis: Sic *Elisabetha* Angliæ Regina prætextu quæsito (quia nimirum Parisiis grassabatur pestis) Legatos Gallia non admisit, donec sancta illa Scotia Regina capite truncata jaceret: quod Galli impedire moliebantur. Nec desunt paria exempla in recentiori Historia. Notanda autem hic sunt verba *Fri-
der.*

der. de Marselaer lib. 2. Dissert. 31. quæ est de admissione Legati ad Principem: *Ut sine causa Legationem prohibere contra jus Gentium est, ita sine causa Legatum non audire. Et tamen arceri aliquando ac prorsus rejici Legati solent, cum ab eis missi, qui omnino compesci cum possent, gratia immemores, fidem prostituerunt. Nimirum ostendit Princeps, Legationem non esse quæ modo & jure caret. Esset jam hic locus plura de Usu & Effectu Fetialium differere, sed sufficiat de hoc locum illum egregium Philonis Judæi de Legat. ad Cajum (in quam etiam extat Dissertatio Bæcleri) allegare: Bella Caduceatores Fetialesque dirimunt, offerendo pacem aut inducias. Qui nisi admittantur, nec modus nec finis erit calamitatis, & ulro citroque illatis injuriis. Pertinet huc etiam Dissertatio ante celebrata Barnekovii cap. IV. quod agit de Usu & Effectu Clarigationis.*

XVI.

Ita indicto bello per Feciales, sequitur ipsa Gestio & Expeditio belli: ad quam priusquam suscipiatur alia quoque multa requiruntur, quæ præcedant. In promptu enim hic esse primum debent, nervi bellici, pecunia, commeatus, & alia, ad quæ suppeditanda, si bellum Imperii jussu & nomine geratur, quilibet Imperii Status pro rata portione cum ipso Imperatore tenetur, nach des Reichs Anschlag: in quem finem solent hodie ingruente belli calamitate, deficiente Aerario communi, Contributiones vel Collectæ, Reichs-Steuer / Reichs-Anschlage / Reichs-Hülffe / Comitiali Decreto indici, ut ex moribus & Constitutionibus Imperii constat. vid. Gustmeieri Fecial. Germ. lib. 2. cap. 1. & 2. Legendus est deinde miles, & conscribendus Exercitus, quod jus non Imperatori solum (& quidem in qualibet Imperii Provincia, vid. Lampad. l. c. cap. 17. §. 19. cum consensu tamen

men

men Electorum, secundum Capit. *Leopoldi I.* artic. 16.) sed & Imperii Statibus competit, in casibus scil. paulo ante citatis, secundum formam in Imperii Constitutionibus, Ordinat. Cameral. *part. 2. tit. 15,* & Recessibus, de Anno in primis 1555. 1570. 1576. 1582. 1594. 1598. præscriptam. vid. etiam Dn. Mylerus ab Ehrenbach *loc. cit. cap. 79. & R. A. 1525. §. Darzu sollen de Anno 1530. §. Demnach soll sich de Anno 1542. §. Wann nun aber. & §. Es sollen auch.* Carpzov. *ad Leg. Reg. cap. 4. num. 14. Eckendorffs Teutscher Fürsten Staat part. 2. cap. 10. n. 8. & seq.* Præterea paranda sunt arma, tormenta, & reliqua, quorum jus non ad Imperatorem solum, sed ad Principes, & cæteros quoque Status pertinet, cum Angariis & Parangariis. De Armamentariis probè in Imperio instruendis, vid. *R. A. de Anno 1542. §. Und damit auch* cum §§. sequentibus, in quibus de reliquo belli apparatu fortiter & prudenter instruendo agitur. Creandi juxta sunt Duces, & Magistratus militares: numero quidem non adeo multi, sed periti: quod jus in communi Imperii bello pertinet ad Imperatorem & Status Imperii *R. A. de Anno 1500. tit. Des Reichs Hauptmann betreffend / vid. Limn. ad Carol. V. Artic. 11. p. 185. R. A. de Anno 1542. §. Und nach dem man aus alten R. A. de Anno 1594. §. Und ob wol auch.* Quando autem ita milites conscribuntur nomine Imperatoris & Statuum Imperii, sunt illi in servitio Imperii, & totum Corpus vocatur, *des Reichs Heer / oder Reichs Armee:* per Ordinat. August. de Anno 1500. tit. *Wo das Reich.* Et ipse Generalis Dux Exercitus, cui interdum nomine Imperii adjungi solent Consilarii: *R. A. 1541. §. Demselben Obristen / item Commissarii lustrationis, recensitionis, recognitionis, rei frumentariæ, obligatur*
Im.

Imperatori & Imperio, à quo dependet, eidem resignat, & ab eodem removetur. De tali Supremo militiae Praefecto, sive, ut vulgo loquimur, Generalissimo, *General Feld-Marschalck*/ deque ejus electione, & potestate, & utrum uni tutò committatur summa rei bellicae, nec non de caeteris Rei Armamentariae, Annonae, Excubiarum, Metationum, Causarumque Capitalium Praefectis, ut & aliis particularibus Belli Ducibus, qui etiam ab Imperio creantur, ut & de Quaestoribus, & Consiliariis Bellicis, vid. *Gustmeierus l. c. cap. VI. & seqq.* ubi etiam de requisitis & artibus Imperatoriis in bello agit. Addatur *R. A. de Anno 1500. §. Des Hauptmanns Ayd.*

XVII.

Alius autem ab illo Generali Duce est Circularis militiae Praefectus, ut vocatur in Instrumento Pacis, Germanicè, *Kranß-Hauptmann*/ vel, *Kranß-Obrister* (quod nomen tanquam dignius & commodius adhuc hodie retinetur) qui in quovis Imperii Circulo eligitur ab Ordinibus ejusdem, aut his dissentientibus ab Imperatore. vid. *R. A. de Anno 1512. §. und als hiebevör R. A. de Anno 1555. §. und damit obgefeste Ordnung/ & seqq.* ubi de Constitutione & Officio ejus nodi Ducis plene agitur, de quo etiam videndus *Recess. Imp. de Anno 1654. §. 178. & seqq. Wehnerus in Observ. Pract. V. Kranß-Tag- Arumæus de Comitibus cap. 2. Limneus tom. 1. Addit. p. 50. Lundorp. Act. Publ. tom. 1. l. 8. cap. 18. Sprenger Instu. J. P. lib. 2. cap. 24.* Et cum hujus Ducis Circularis praescitu debent Principes & alii Status militem conscribere, delectum agere, & arma convocare. *R. A. de Anno 1560. tit. Verzeichnis etlicher Puncten/ & R. A. 1564. §. Demnach so declariren. R. A. de Anno 1566. §. Den Versicul*
E wles

wiewol auch in der Executions-Ordnung. Constituuntur etiam ejusmodi Duces, ut illorum unus, vel plures, der nächstgefessene Crantz Obrister/commissa Executione coerceant seditiosos, rebelles, & bannitos Imperii R. A. de anno 1522. tit. Von Mandaten des Cammer-Gerichts R. A. de anno 1555. §. und nachdem zu Erhaltung. O. C. part. 2. tit. 9. §. Und ob sich. R. A. de Anno 1567. §. Als wir dann ferner & §. So hätten wir / & seqq. quo casu sumtus in ejusmodi executione facti, Duci Circuli exacta contributione Statuum Imperii restituendi sunt. dict. Recess. §. Und dann nach Befindung/ junct. §§. aliquot seqq. Atque hi Duces Circulorum requirendi etiam prius sunt, iisdemque de resarciendo damno cavendum, si quis in Imperio Romano transitum cum milite & Exercitu per illius Circuli fines & ditiones desiderat. R. A. de anno 1555. §. Den zu begegnen/ junct. §. seqq.

XVIII.

Quodsi Princeps autem aliquis, & Rex extraneus, in Imperio militem conscribere velit, ipsum Imperatorem desuper requirere tenetur. vid. R. A. de anno 1570. & 1598. §. Wir wollen auch R. A. de anno 1576. §. Sehen, ordnen und wohen. junct. §. §. seqq. in quibus etiam de modo & forma præstandæ cautionis ab extraneis, aliisque connexis agitur. vid. de his quoque Capitulat. Leopoldi I. artic. 16. R. A. de anno 1654. §. 186. cum mandatis ibi citatis. Imperator verò uti peregrinum militem sine consensu Statuum Imperii, ad minimum Electorum, ducere in Imperium nequit, (id quod nec Statibus quoque ipsis licet) ita idem quoque non potest pro suo arbitrio in salutatis Statibus militem Imperii extra Imperium mittere. Capitul. Ferdinandi III. Art. II. 12. R. A. de Anno 1641. §. Sehen und verordnen
solchem.

Solchem nach / ubi limitatio. Capitul. *Ferdinandi IV. Artic. 11. 13. Leopoldi I. Artic. 13. 16.* quæ intelligenda esse de bello mere defensivo, non offensivo, nemo nescit.

XIX.

Ut autem habeant milites & Duces, adeoque Exercitus in bello, unde amplius vivant, maxima ratio quoque est habenda victus, & frumentariæ rei, de qua sanctio habetur in *R. A. de anno 1532. §. Und nachdem die hohe. R. A. de anno 1542. §. Wir sollen und wollen auch. R. A. de Anno 1641. §. Anreichend die Auffrichtung gewisser Magazin.*

XX.

Quod jus muniendi Civitates vel Castella, vulgo **Fortificiren** / attinet, illud non minus cum jure Præsidiorum, Hospitationis, & aliis quæ ad bellum pertinent, Statibus Imperii competit. vid. *Instrum. Pacis Cæsar. Gallic. & Suevic. §. Gaudeant Dn. Mylerus l. c. cap. 77. seqq.* Imperator autem nova munimenta intra Statuum ditio- nes extruere nomine publico, veterave firmare præsi- diis, non nisi de Comitiali liberoque omnium Imperii Statuum suffragio & consensu potest. *Instr. Pac. l. c. Capitul. Leopoldi I. Artic. 13. in fin.* ubi idem quoque de Hospitationibus militum statuitur. De jure autem mu- niendi vid. *Hugo de Statu Regionum Germ. cap. 3. §. 13. & alii.*

XXI.

De reliqua jam administratione belli possent hic multa dici, & quæ circa hanc militiæ Germanicæ artes sint, quæ præstantia: sed de his loquantur ipsi fortissimi Imperatores, & Duces, & eorum res gestæ, Cæsar ali- quis, & Tacitus, nec non doctissimorum virorum Commentarii. Notum est illud vulgare: **Wer in dem Krieg will Unglück han / der fang es mit den Teutschen**

an. De disciplina observanda ad eundem Recessus Imperii de Anno 1570. sub tit. *Von Reutter Bestallung* / ubi jam tum querelæ graves audiuntur. In militia Imperii autem solent Ducibus & militibus certæ leges, & articuli militares, quoad disciplinam, & reliqua belli munia præscribi ab Imperatore & Statibus Imperii, quibus illi se jurejurando obstringunt, R. A. de Anno 1555. §. *Derowegen*. Stipendia autem iisdem ab Imperatore quoque & Statibus constituuntur. R. A. de Anno 1521 §. *Item haben wir*. Interdum à Statibus solis. vid. *Limneus ad Capitul. Caroli V. artic. 11. p. 186.* de Ordine quoque militiæ extat R. A. de anno 1542. De judicio militari vid. *Reuter Bestallung art. 10. §. Und damit in solchem* / & seq. item de Judicio Bellico, & erigendo Tribunali Militari vid. *Gustmeierus loc. cit. cap. 4.* qui quoque de habendis Comitibus Militaribus non inutilia disserit, *l. c. p. 108.* De justa solutione Stipendiorum, vid. *dict. Recess. §. Und so alles.* Item *Reuter Bestallung artic. 12.*

XXII.

Locus hic etiam esset de Fœderibus quædam annectere, quæ plerunque bellum antecedere solent subsidii gratia, & per Fœderales, uti olim apud Romanos quoque, & alias gentes usitatum, feriri; sed cum prior tractatio jam modum Dissertationis Academicæ impleverit, ad finem properamus, & de hodierno jure Fœderum Imperatoris & Statuum Imperii in Germania, novissimas Capitulationes Cæsareas, & ipsum Instrumentum Pacis Cæsareo Gallicæ & Suevicæ allegasse, cum *Lampadio part. 3. cap. 19. §. 20* & *Dn. Mylero ab Ehrensbach tract. cit. part. 1. cap. 17.* satis nunc, pro instituti ratione, putamus.

XXIII.

XXIII.

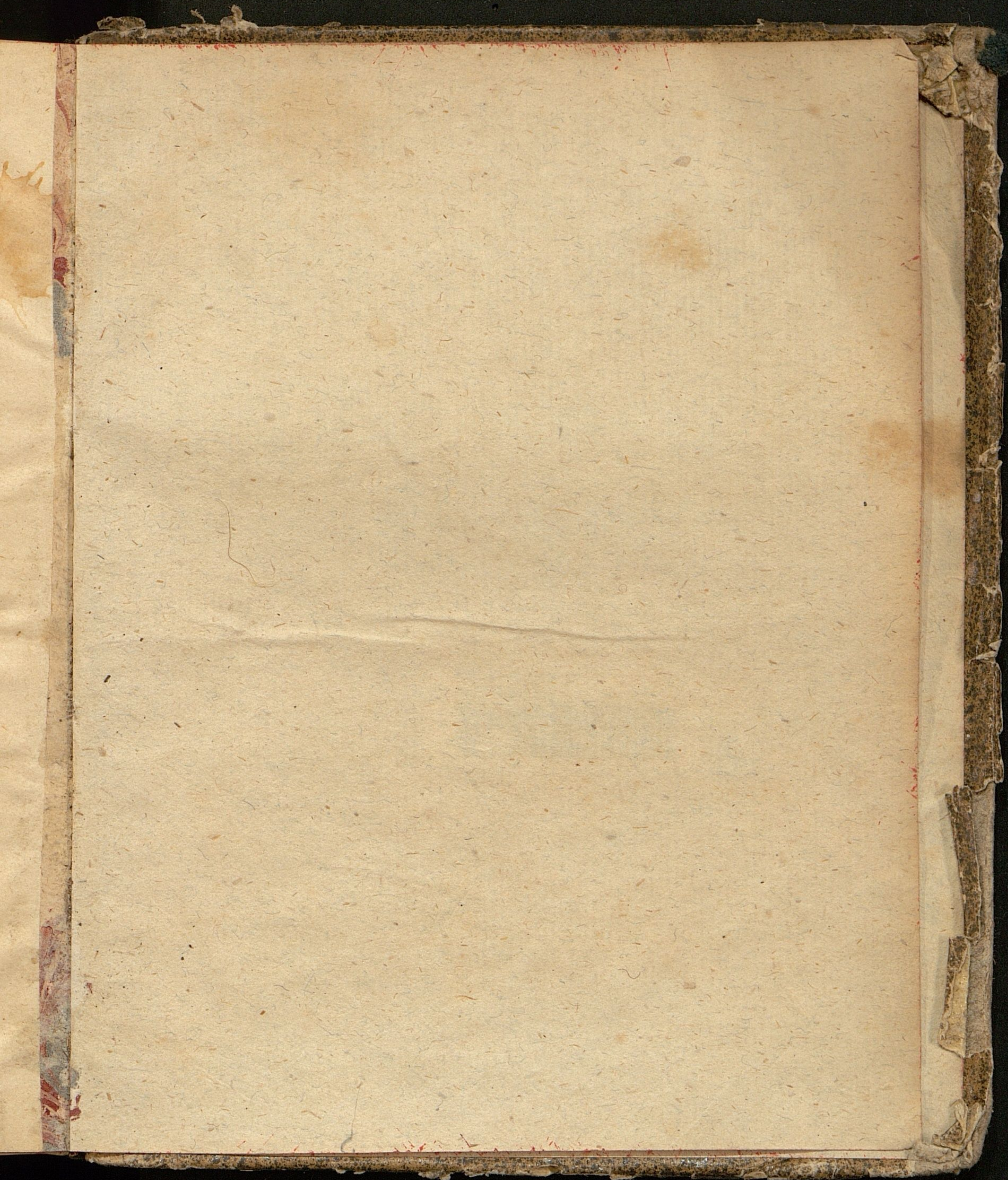
De causis belli possent etiam hic multa memorari, de quibus Scriptores Juris Gentium, & Politicorum, Grotius inprimis, & Lipsius adiri possunt, quique his non absimiles. In Germania receptum & constitutum, ut bellum gerere defensivum liceat: ad tuendam gloriam Dei, & Religionem. R. U. de anno 1532. §. Und damit solcher. vid. Lucii de Monte Wolgeratensi discursus: *An pro religione justum possit geri bellum, ad Reipublica salutem* R. U. de Anno 1542. zu Speyr. §. Und dieweil nun dieser Anschlag. R. U. de Anno 1542. zu Nürnberg. §. Weiter und zu dem. Sociorum & foederatorum defensionem. R. U. de Anno 152. circa fin. princip. R. U. de Anno 1526. §. Darauß so haben wir. de Anno 1529. §. Dergleichen soll. de Anno 1530. §. Deso gleichen. Ad avertendam vim, non tantum præsentem, sed & ingruentem, quæque inferri justè timetur: R. U. zu Regenspurg de anno 1530. §. Damit aber dannoch zwischen/ cum §. seq. R. U. zu Regenspurg de Anno 1532. §. Und damit solcher beschwerlicher. R. U. zu Nürnberg. de anno 1542. §. Und wo zu Erhaltung/ in quem finem adhuc hodie solent haberi milites limitanei, cum propugnaculis, de quibus agunt Constitutiones Imperii citatæ quoque apud Reinking. *l. c. l. 2. class. 3. cap. 2. n. 31.* quæ injungunt, ut ita quisque in Regione sua sese instruat, quo adversus violentiam improviam tutus sit, & aliis subsidio esse possit, Daß ein jeder Chur Fürst/ Fürst und Statt in guter Bereitschaft sitze/ auch in seinen Fürstenthumen/ Landen/ Herrschafften/ Oberkeiten und Gebieten solche emsige Vorsehung thue/ daß er und die seinen dannoch dermassen gefasst/ damit sie sich unversehens Oberfalls selbst etwas zu entschütten/ vid. Grundfeste des Heil. Röm. Reichs *part. 3. cap. 9.* Gultmeierus *loc. cit. cap. 8. p. 145. & seqq.* De perpetuo exercitu Imperii vid. idem *l. c. cap. 5. lib. 2.* ubi rationes suadendi, & dissuadendi. Offensivum autem bellum indicere, & gerere licitum 1. ob denegatum transitum. R. U. de anno 1559. §. Dem zu beegnen R. & §. Im Fall. 2. ob ademptas per vim & corruptas res, & illarum denegatam restitutionem. R. U. de anno 1521. §. Und als Wir, & §. seq. R. U. zu Speyr. de anno 1529. §.

Weiter haben Wir. Huc pertinet gravissima illa quæstio de Jure finium Imperii armis recuperandorum, de qua, ut & de Consultationibus super hoc negotio institutis, instituendisve, vid. Bœclerus in *Notitia S. R. Imperii l. 2. cap 3. c. 4. 3.* ad contumaces & bannitos, qui se judicio submittere nolunt coercendos R. A. zu Speyr de Anno 1529. §. Dergleichen soll der Articul. R. A. de anno 1542. §. Und damit aber. R. A. de anno 1551. §. Wiewol wir nun. & seq. vide quæ supra de Circularis militiæ Præfecto dicta, item Reinking. *loc cit.* ubi plures causas talis belli allegat.

XXIV.

Ex hisce causis bello quæsitæ accrescunt ipsi Imperio, per Ordinationem Augustæ de anno 1500. §. Wo dann; nisi aliter inter Imperatorem & Status convenit. R. A. zu Speyr/ de anno 1542. §. Wir haben uns; & rationes tam accepti quam expensi in tali bello redduntur Deputatis Imperii & Statuum R. A. zu Erfurt/ de Anno 1567. §. Und solche Ordnung des Regiments zu Augspurg de Anno 1500. antepen. Hermes in *fasciculo Jur. Publ. cap. 11. p. 217. & 218.* Limneus ad *Capitul. Caroli V. Artic. XII. p. 187.* ubi plures Imperii Constitutiones in hanc rem allegat, & ex iisdem probat, directionem talis belli Imperatori non nisi Statibus hanc ei concedentibus competere, nec ipsum eam ultra concessionis terminos extendere posse. Denique ut bellum communi nomine indicere & gerere in Germania proprium est Imperatoris & Statuum: ita quoque idem finire; quod fit pace, cujus gratia & fine bellum est suscipiendum. Reliqua autem bella quæ Imperator & Status suo quisque nomine ut singuli gerunt, illa horundem quoque arbitrio singulari finiri possunt. At cedant nunc denique arma togæ, & qui Belli, idem
Dissertationis hujus, idem votorum tandem in Europa &
Germania omnium Finis sit,

Pax aurea rerum!

63158

AB 63158

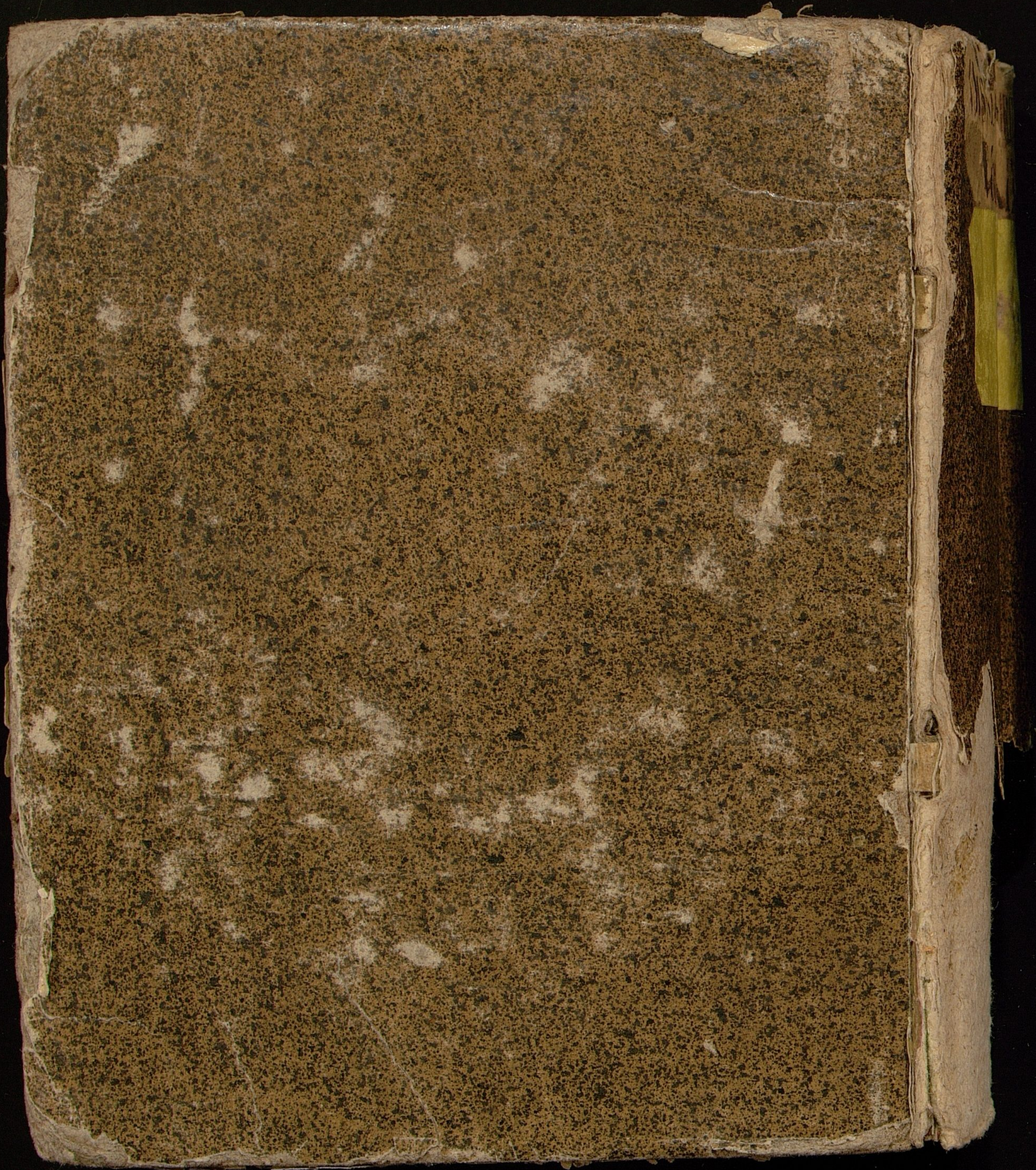
ULB Halle 3
002 422 263

86

VD 17

38

FETIALIS GERMANICUS

Dissertatione Juris Publici

Bono cum DEO

Fasces Literarios Tenente

SERENISSIMO PRINCIPE AC DOMINO,
DOMINO

LUDOVICO,
Duce Wirtembergiæ & Tecciaë, Co-
mite Montisbelgardi, Dynasta in
Heidenheim, &c.

RECTORE ACADEMIÆ MAGNIFICENTISSIMO,

PRÆSIDE

JOANNE ULRICO PREGIZERO,
U. J. D. Politic. Histor. & Eloq. P. P.

Præceptore meo summè colendo.

IN ILLUSTRICOLLEGIO

Publico Eruditorum Examine

ad disputandum propositus,

Ad diem Augusti

à

GEORGIO FRIDERICO de BLUDOWSKY,
Eq. Siles.

TUBINGÆ,

Typis JOHANN-HENRICI REISI,

Anno Academiæ Secundo Jubilæo

M DC LXXVII.

